

Persbericht

Delft, 1 december 2022

Museum Prinsenhof Delft verwerft zeldzame beschilderde lijst Cornelis de Man

Museum Prinsenhof Delft heeft recent via een kunsthandelaar een zeldzame, beschilderde lijst van Cornelis de Man (1621-1706) uit 1655 verworven. De beschilderde lijst met putti en toiletattributen is een prachtig voorbeeld van de experimenteerlust en de hoge kwaliteit van de Delftse schilderkunst uit de tijd van Johannes Vermeer en Pieter de Hooch, en vormt een unicum in de Nederlandse schilderkunst van de 17de eeuw. De aankoop kwam tot stand dankzij de genereuze steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Themafonds 17de-eeuwse schilderkunst, haar Johannes Vermeer Fonds, haar Caius Fonds en haar VriendenLoterij Aankoopfonds). Het werk is vanaf 10 februari 2023 te zien in het museum als onderdeel van de ambitieuze tentoonstelling *Het Delft van Vermeer*.

Janelle Moerman, directeur Museum Prinsenhof Delft: *“Cornelis de Man is een veelzijdige Delftse meester die zowel portretten, genreschilderijen, kerkinterieurs als landschappen schilderde. De geschilderde lijst voegt hier door zijn volstrekt unieke karakter een geheel nieuw aspect aan toe en zal een sleutelstuk vormen in de presentatie van de Delftse schilderkunst uit de 17de eeuw. We zijn dan ook bijzonder blij met deze aankoop, die we dankzij de onmisbare steun van de Vereniging Rembrandt konden verwerven.”*

IJdelheid en vergankelijkheid

De attributen onderaan de lijst, zoals de poederkwast en de parelketting, verwijzen naar het toilet van een vrouw. Al deze beeldmotieven verwijzen naar schoonheid. In combinatie met het horloge, dat de tijd symboliseert, vormen deze elementen een morele boodschap: schoonheid is vergankelijk. Cornelis de Man borduurt op innovatieve wijze voort op de beeldtraditie van interieurs met vrouwen voor een toilettafel, bekend geworden door Nederlandse schilders als Gerard Dou, Gerard ter Borch en Gabriël Metsu. Aan deze schilderijen liggen vaak thema's als ijdelheid en vergankelijkheid ten grondslag. De beschilderde lijst van De Man roept vergelijkbare associaties op en maken het zeer aannemelijk dat het hier om een spiegelijst gaat.

Trompe l'oeil

De Man heeft op bijzondere wijze de bestaande thematiek naar een conceptueler niveau getild door vorm, functie en inhoud met elkaar te verbinden. Dat deed hij door de toevoeging van trompe l'oeil-elementen als de architectonische omlijsting, de zwarte lijst en het gordijn. Deze motieven koppelde hij waarschijnlijk aan de gebruiksfunctie van de spiegel, waarmee degene die in de spiegel kijkt niet alleen wordt gewezen op de vergankelijkheid, maar ook op de bedrieglijkheid van aardse schoonheid. De saterkop midden bovenin duidt op spot en draagt bij aan het 'spel' van illusie en schoonheid met de beschouwer.

Artistieke bloeiperiode

Het werk komt tot stand in het Delft van de jaren 1650-1675, wanneer de stad een artistieke bloeiperiode doormaakt en Delftse meesters experimenteren met licht, perspectief en het creëren van illusies. Johannes Vermeer en Pieter de Hooch zijn hier heel succesvol mee in de jaren vijftig en zestig van de 17de eeuw.

Zeldzaam

Vergelijkbare beeldmotieven van het vrouwelijk toilet komen voor bij gesneden houten (spiegel)lijsten, maar een platte, beschilderde trompe-l'oeil-lijst als deze vormt een grote zeldzaamheid in de Nederlandse 17de-eeuwse schilderkunst. In het oeuvre van De Man is er één andere, vergelijkbare lijst bekend. Die werd in 1981 aangeboden door de Zwitserse kunsthandel Bruno Meissner; de huidige verblijfplaats ervan is onbekend.

Onderzoek en restauratie

De nu verworven beschilderde lijst zat tot voor kort om een schilderij van de Leidse kunstenaar Jacob van Spreeuwen (1611-1650/60). Al snel werd duidelijk dat beide werken pas in een later stadium zijn gecombineerd. Dat vormde de aanleiding voor nader onderzoek naar de lijst. Samen met een team van kunsthistorici en deskundigen op het gebied van lijsten hoopt het museum de komende tijd meer te weten te komen over de gebruiksfunctie van de lijst. Dit bepaalt mede of het werk getoond gaat worden met of zonder spiegel. In de aanloop naar de presentatie wordt de lijst ook gerestaureerd.

Het Delft van Vermeer

Van 10 februari tot en met 4 juni 2023 is in Museum Prinsenhof Delft de ambitieuze tentoonstelling *Het Delft van Vermeer* te zien. Hierin staan het leven van Vermeer, zijn netwerk en zijn relatie tot de stad Delft centraal. Aan de hand van ruim 100 objecten uit binnen- en buitenland, waaronder topstukken van Delftse schilders, kunstnijverheid, kaarten, prenten, tekeningen, boeken, egodocumenten en andere archivalia, wordt een beeld geschetst van het bruisende stadsklimaat in de 17de eeuw. De nieuwe aankoop sluit in de tentoonstelling mooi aan bij 17de-eeuwse geschilderde interieurs van Delftse tijdgenoten, waarop ook vaak spiegels voorkomen.

Over Museum Prinsenhof Delft

Museum Prinsenhof Delft is een veelzijdig en dynamisch museum gesitueerd in het hart van de historische binnenstad. Het vertelt het verhaal van vijf eeuwen Nederlandse geschiedenis en de bijzondere rol die Delft hierin speelt. Drie nauw met de stad verbonden thema's - Willem van Oranje, Delftse Meesters en Delfts Blauw - staan aan de basis van de programmering. Bezoekers worden ondergedompeld in het rijke verleden, de kunst en de cultuur van Delft, die van de stad tot op de dag van vandaag een inspirerende plek maken. Het museum is gevestigd in een voormalig klooster dat in de 16de eeuw tijdelijk dienst deed als hof van Willem van Oranje. Het gebouw staat in de lijst met 100 belangrijkste nationale monumenten van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

www.prinsenhof-delft.nl

Noot voor de redactie (niet voor publicatie)

Voor meer informatie kunt u terecht bij Heidi Vandamme, afdeling Marketing en Communicatie, +31 (0)6 295 32 686, pers-prinsenhof@delft.nl.

Bijschrift:

Beschilderde lijst met putti en toiletattributen

Cornelis de Man

1655. Olieverf op paneel, 82,5 x 65 cm

Aangekocht in 2022 met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Johannes Vermeer Fonds, haar Caius Fonds en haar Themafonds 17de-eeuwse schilderkunst en haar VriendenLoterij Aankoopfonds).